

“Тасдиқ мекунам”
Директори Институти боғу тоқпарварӣ ва
сабзавоткории АИКТ, н.и.к.
Кароматов Ш.Ш. *Ш. Кароматов*
«12» *апрел* соли 2025

Хулосаи

чаласаи шуъбаи мевапарварӣ ва буттамевагиҳои Институти боғу
тоқпарварӣ ва сабзавоткории Академияи илмҳои кишоварзии
Тоҷикистон

аз “10” апрели соли 2025

ш. Душанбе

Диссертатсияи Раҳматов Сулаймон Ҳасанович дар мавзуи «Хусусиятҳои агробиологӣ ва селексионии навъҳои хурмои шарқӣ дар шароити водиҳои Ҳисору Вахш», барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои кишоварзӣ аз рӯйи ихтисоси 06.01.05–Селексия ва тухмипарварии растаниҳои кишоварзӣ дар шуъбаи мевапарварӣ ва буттамевагиҳои Институти боғу тоқпарварӣ ва сабзавоткорӣ иҷро шудааст.

Дар чараёни омода намудани диссертатсия Раҳматов С.Ҳ. унвонҷӯи Институти боғу тоқпарварӣ ва сабзавоткорӣ ба шумор мерафт.

Раҳматов Сулаймон Ҳасанович соли 1993 ба факултети агрономии Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Ш.Шоҳтемур дохил шуда, онро соли 2014 бо касби олим агроном хатм намудааст.

Номбурда бо фармоиши директори Институти боғу тоқпарварӣ ва сабзавоткорӣ №45 х/ш аз “30” апрели соли 2015 ба ҳайси унвонҷӯи шуъбаи мевапарварӣ ва буттамевагиҳои Институти боғу тоқпарварӣ ва сабзавоткорӣ қабул шудааст.

Мавзуи кори диссертатсионӣ дар Шурои олимони Институти боғу тоқпарварӣ ва сабзавоткорӣ Протоколи №3 аз “31” марти соли 2015 баррасӣ ва тасдиқ гардидааст. Инчунин роҳбари илмии унвонҷӯ – Камолов Нурмаҳмад, номзоди илмҳои кишоварзӣ, сарҳодими илмии шуъбаи мевапарварӣ ва буттамевагиҳои Институти боғу тоқпарварӣ ва сабзавоткории АИКТ таъин карда шудааст.

Раҳматов С.Ҳ. имтиҳонҳои минимуми номзадиро аз фанни таърих ва фалсафаи илм санаи 03.06.2025 бо баҳои 4, забони хориҷӣ (англисӣ) санаи 05.06.2025 бо баҳои 4 супоридааст.

Оид ба натиҷаи баррасии диссертатсия дар мавзӯи «Хусусиятҳои агробиологӣ ва селексионии навъҳои хурмои шарқӣ дар шароити водиҳои Ҳисору Вахш» чунин хулоса қабул карда шуд:

- мутобиқати ихтисос ва номи мавзӯ ба шиносномаи ихтисос ва муҳтавои диссертатсия:

Тадқиқотҳои мавзӯи диссертатсия хусусиятҳои агробиологӣ ва селексионии навъҳои хурмои шарқӣ буда, мазмуни диссертатсия ва тадқиқотҳои иҷрошуда ба шиносномаи ихтисоси 06.01.05.-Селексия ва тухмипарварии растаниҳои кишоварзӣ мутобиқат мекунад.

- алоқамандии мавзӯи диссертатсия ба самтҳои афзалиятноки рушди илм, техника ва технология дар ҷумҳурӣ:

Мавзӯи диссертатсия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба самтҳои афзалиятноки тадқиқотӣ – илмӣ алоқамандии зич дошта, бо як қатор барномаҳои давлатӣ аз ҷумла:

1 Барномаи рушди соҳаи боғу тоқпарварӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2015-2020, №424 аз 3 июли соли 2014.

2. Барномаи давлатии рушди Академияи илмҳои кишоварзии Тоҷикистон барои солҳои 2016-2020, № 483 аз 20.10.2016.

3. Мувофиқи Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз 27-уми марти соли 2018, №165, дар бораи ворид намудани тағйирот ба Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон №793, аз 30-юми декабри соли 2015 оид ба “Барномаи навбатии рушди соҳаи боғу тоқпарварӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, барои солҳои 2016-2020”.

Инчунин тадқиқотҳо мутобиқ ба лоиҳаҳои фармоишии корҳои илмӣ- тадқиқотии шӯъбаи мевапарварӣ ва бутамевагиҳо барои солҳои 2016-2020 дар мавзӯи “Офаридани навъҳои ба шароити экологӣ устувори дарахтони мевадиханда, чормағзиҳо, ситрусҳои, бутамевагиҳо, тақмилдиҳии технологияи парвариши ниҳол ва бунёди боғҳои интенсивӣ “РҚД 0116 ТҶ00625 иҷро гардидааст.

- мутобиқати теъдод ва мазмуни интишороти натиҷаҳои илмӣ ба муҳтавои диссертатсия ва автореферати он:

Натиҷаҳои тадқиқот дар 13 мақолаҳои илмӣ, аз он ҷумла 8 мақола дар маҷалаҳои тақризшавандаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 4 мақола дар маводҳои конференсияҳои ҷумҳуриявӣ илмиву назариявӣ АИКТ ва 1 мақола дар конференсияи байналмилалӣ ба ҷоп расидаанд, ки мазмуну, мундариҷа ва муҳтавои асосии тадқиқоти мазкурро дар бар мегиранд.

- мавҷудияти санадҳои тасдиқкунандаи татбиқи натиҷаҳои илмӣ дар истеҳсолот ё имконияти татбиқ намудани онҳо:

Тадқиқотҳо тайи солҳои 2016-2018 гузаронида шудаанд ва ҳамасола таҷрибаҳои саҳроӣ аз ҷониби комиссияи апробатсионии Институти боғу тоқпарварӣ ва сабзавоткорӣ АИКТ бо иштироки намоёндагон аз дигар муассисаҳои илмӣ АИКТ дидан намуда, баҳогузорӣ карда шудааст. Натиҷаҳои тадқиқотҳои гузаронидашуда ҳамасола дар ҷаласаи Шӯрои олимони муассиса баррасӣ гардидааст. Хулоса ва пешниҳодҳо ба тадқиқотҳои илмӣ асос ёфтаанд, ки бо усулҳои муосир таҳлил гардидаанд. Инчунин натиҷаи корҳои илмӣ тадқиқотӣ дар конференсияҳои илмӣ-амалӣ ҷумҳуриявӣ ва рӯзномаву маҷаллаҳои тақризшаванда аз ҷумла: конференсияи илмию амалии ҷумҳуриявӣ

“Саҳми олимони ҷавон дар рушди илм, инноватсия ва технологияи кишоварзӣ” бахшида ба 30– солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, солҳои 2020-2040 “Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маорф”, Душанбе 2021, АИКТ, Маводи конференсияи илмӣ ҷумҳуриявӣ «Саҳми олимони ҷавон дар рушди илм, инноватсия ва технологияи кишоварзӣ» бахшида ба даҳсолаи байналмилалӣ амал «Об барои рушди устувор 2018-2028» Душанбе-2022, Маводҳои конфренсияи илмӣ назариявии байналмилалӣ дар мавзӯи «Истифодабарии усулҳои инноватсионӣ дар баланд бардоштани ҳосилнокии дарахтони мевадиханда, ангур ва зироатҳои сабзавотию картошка» Душанбе- 2022 ва ғайраҳо баррасӣ ва муҳокима шудаанд.

Натиҷаҳои илмӣ таҷрибаҳои саҳроӣ ва санҷиши истеҳсолии онҳо дар омӯзиши хусусиятҳои агробиологӣ, хоҷагидорӣ ва селексионии навъу намунаҳои хурмои шарқӣ дар масоҳати 21 гектар дар хоҷагии таҷрибавии Сунбула, 10 гектар дар хоҷагии ҶДММ “Боғи 15-солагии Истиқлолияти Ҷумҳурии Тоҷикистон”-и шаҳри Ҳисор татбиқ гардида аз тарафи раёсати кишоварзии шаҳри Ҳисор, санади татбиқ имзо ва муҳр карда шудааст.

- саҳми довталаб дар иҷрои таҳқиқи диссертатсионӣ.

Саҳми шахсии муаллиф дар омода намудан, интихоби дурусти мавзӯи тадқиқотӣ аз ҷумла асосноккунии назариявӣ, амалии самти интихобшуда ва усулҳои тадқиқот, инчунин ташкилу гузаронидани таҷрибаҳои саҳроӣ, озмоишгоҳӣ, апробатсия ва татбиқи натиҷаҳои тадқиқот, таҳлилу қоркарди оморӣ ва татбиқи натиҷаҳои ба даст омада иборат мебошад. Ҷамъбасти натиҷаҳои тадқиқот ва нашри мақолаҳо аз ҷониби муаллиф дар якҷоягӣ бо роҳбари илмӣ анҷом дода шуда, инчунин таҳияи умумии диссертатсия ва автореферати он аслияти матни диссертатсияро инъикос мекунад. Иштироки бевоситаи муаллиф ҷиҳати ба даст овардани натиҷаҳои илмӣ аслияти матни диссертатсия ба 86,3% баробар мебошад.

Диссертатсияи Раҳматов С.Ҳ. дар мавзӯи «Хусусиятҳои агробиологӣ ва селексионии навъҳои хурмои шарқӣ дар шароити водихои Ҳисору Вахш» ба ихтисоси 06.01.05-Селексия ва тухмипарварии растаниҳои кишоварзӣ пурра мувофиқат мекунад.

Мавзӯи диссертатсия ба бандҳои зерини шиносномаи ихтисосҳои илмӣ Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯйи ихтисоси 06.01.05-Селексия ва тухмипарварии растаниҳои кишоварзӣ мутобиқат менамояд:

Банди 1, қисми 2. Ба вучуд овардани маводҳои нави ибтидоӣ барои селексия, тақмилдиҳии усул, тарзҳои мавҷудбуда дар қорҳои селексионӣ ва тухмипарварӣ.

Банди 2. Барои селексия муҳайё намудани намудҳои растаниҳо бо аломат нав ва хусусиятҳои пурқимати хоҷагӣ бо ёрии омӯзиши усулҳои

гуногун ва асосноккунии навъҳои нав ва гибридҳо, коркарди усулҳои нав, такмилдиҳии усул, тарзҳои мавҷудбуда дар қорҳои селексионӣ ва тухмипарварӣ.

Банди 3. Захираҳои растанӣ ҳамчун маводи ибтидоӣ барои селекция

Банди 4. Методика, усул, тартиби равишҳои селексионӣ, тухмипарварӣ, (пайвандкунӣ, тарзҳои интиҳоби селексионӣ ва тухмипарварӣ, баҳодиҳи ва сақаткунӣ).

Банди 5. Усул ва тарзҳои ошкор кардани хусусиятҳои пуркимати хоҷагии маводҳои селексионӣ ва тухмӣ (кӯчатҳо). Коркарди шартҳои минтақабандии навъҳо (гибридҳо) ва ҷобачогузори минтақавии тухмиҳои зироатҳо ва хоҷагиҳои тухмипарварӣ, агротехникаи маводҳои селексионии киштшаванда бо назардошти хусусиятҳои минтақавии экологӣ-ҷуғрофӣ.

Кори диссертатсионӣ дар ҳаҷми 161 саҳифаи компютерӣ дарҷ гардида, аз муқаддима, 5 боб, хулоса, тавсия ба истифодаи амалии натиҷаҳо, замима ва рӯйхати адабиётҳои истифодагардида иборат аст. Қор бо 29 ҷадвал, 21 расм ва 10 диаграмма ороиш дода шудааст. Рӯйхати адабиёти истифодагардида 195 аз ҷумла 19 адабиёти хориҷиро дар бар мегирад. Кори диссертатсионӣ аз ҷониби муаллиф мустақилона навишта шуда, дорои пайдарҳамӣ ва натиҷаи нави илмӣ ба талабот ҷавобгӯ мебошад.

Вобаста ба мавзӯ ва масоили таҳқиқи диссертатсионӣ 13 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 8 мақола дар маҷаллаҳои илмӣ дар феҳристи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон интишор гардидааст, ки ҳаҷми умумии онҳо 3,13 ҷузъи ҷопиро ташкил медиҳад.

Мундариҷаи асосии таҳқиқ аз мавзӯи диссертатсия дар таълифоти зерини муаллиф инъикос ёфтааст:

1. Мақолаҳои илмӣ, ки дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр шудаанд:

[1-М]. Раҳматов С.Ҳ. Сабзиш ва қадкашии ниҳоли наъбу намунаҳои хурмои шарқӣ вобаста аз тағпайванд / С.Ҳ. Раҳматов // Гузоришҳои АИКТ, 2017. -№1 (51). - С.28-31.

[2-М]. Раҳматов С.Ҳ. Степень морозоустойчивости саженцев хурмы восточной в зависимости от водного режима почвы / С.Ҳ. Раҳматов // Доклады ТАСХН, 2019. -№ 1(59). - С.32-34.

[3-М]. Раҳматов С.Ҳ. Рушду нумӯи ниҳоли хурмои шарқӣ дар шароити водии Ҳисор / С.Ҳ. Раҳматов, Н. Камолов // Гузоришҳои АИКТ, 2021-№1 (67). -С. 39-42.

[4-М]. Раҳматов С.Ҳ. Причины осыпания плодов хурмы восточной и меры его предотвращения в условиях Гиссарской долины / С.Ҳ. Раҳматов // Известия НАНТ, 2021, -№4. - С.54-59.

[5-М]. Раҳматов С. Ҳ. Маҳсулнокии навъҳои хурмои шарқӣ дар шароити водии Вахш ва Ҳисор / С.Ҳ. Раҳматов // Кишоварз ДАТ ба номи Ш. Шохтемур, 2023 -№1(98). - С.78-80.

[6-М]. Раҳматов С. Х. Пример применения водного раствора серебра при хранении овощей и фруктов / С.Х. Раҳматов, Г.М. Бобизода, Р.У. Эшанкулова // Наука и инновация ТНУ, 2023, -№1. – С.91-100.

[7-М]. Раҳматов С.Х. Сравнительное изучение роста и развития хурмы восточной в регионах с различными климатическими условиями / С.Х. Раҳматов // Доклады ТАСХН, 2024, -№ 4. – С.71-75.

[8-М]. Раҳматов С.Х. Касалӣ ва ҳашаротҳои хурмои шаркӣ дар шароити водихои Ҳисору Вахш ва чораҳои пешгирии онҳо /С.Х. Раҳматов // Гузоришҳои АИКТ, 2024 - № 4.- С.85-89.

II. Мақолаҳо ва фишурдаи интишорот дар маҷмуаҳои дигар:

[9-М]. Раҳматов С.Х. Хусусиятҳои биологӣ ва нашъунамои навъу намунаҳои хурмои шаркӣ. / С.Х. Раҳматов, М.Табарова // Маводи конф. илмӣю амалии ҷумҳуриявӣ “Саҳми олимони ҷавон дар рушди илм, инноватсия ва технологияи кишоварзӣ”, бахшида ба 30- солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, солҳои 2020-2040 “Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф” -2021.- С.50-53.

[10-М]. Раҳматов С.Х. Таъсири зичии тағпайвандҳои хурмои шаркӣ ба ҳасили муғчаҳо ва истеҳсоли ниҳоли пайванди / С.Х. Раҳматов, С. Абдулоев // Маводи конференсияи илмӣю ҷумҳуриявӣ «Саҳми олимони ҷавон дар рушди илм, инноватсия ва технологияи кишоварзӣ» бахшида ба даҳсолаи байналмилалӣ амал «Об барои рушди устувор 2018-2028» - 2022. - С.41-42.

[11-М]. Раҳматов С.Х. Нашъунумӯ ва маҳсулнокии хурмои шарки вобаста аз тағпайванд дар шароити водии Ҳисор / С.Х. Раҳматов // Маводҳои конференсияи илмӣю назариявӣю байналмилалӣ дар мавзӯи: «Истифодабарии усулҳои инноватсионӣ дар баланд бардоштани ҳосилнокии дарахтони мевадиханда, ангур ва зироатҳои сабзавотию картошка» - 2022.- С.21-25.

[12-М]. Раҳматов С.Х. Фенологияи навъҳои хурмои шаркӣ вобаста ба минтақаҳо / С.Х. Раҳматов, З. Сафарова, Б.С. Холова // Маводи конференсияи илмӣю ҷумҳуриявӣ ”Нақши олимони ҷавон дар рушди илм инноватсия ва технологияи кишоварзӣ” бахшида ба солҳои 2020-2040 “Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф” ва даҳсолаи байналмилалӣ амал “Об барои рушди устувор 2018-2028” -2023.- С.101-109.

[13-М]. Раҳматов С.Х. Производственно-хозяйственная эффективность плодов восточной хурмы в зависимости от различных почвенно-климатических регионов в Республике Таджикистан / С.Х. Раҳматов // Международный научный журнал «in the world of science and education» оф “Международный научно-исследовательский центр “Endless Light in Science” 15 июля Almaty, Kazakhstan, -2025. - С.12-18.

Ҷаласа қарор қард:

1. Диссертатсияи Раҳматов Сулаймон Ҳасанович дар мавзуи «Хусусиятҳои агробиологӣ ва селексионии навъҳои хурмои шарқӣ дар шароити водихои Ҳисору Вахш» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои кишоварзӣ аз рӯйи ихтисоси 06.01.05–Селексия ва тухмипарварии растаниҳои кишоварзӣ кори таҳқиқии анҷомёфта ҳисобида шавад.

2. Диссертатсияи Раҳматов Сулаймон Ҳасанович дар мавзуи «Хусусиятҳои агробиологӣ ва селексионии навъҳои хурмои шарқӣ дар шароити водихои Ҳисору Вахш» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои кишоварзӣ аз рӯйи ихтисоси 06.01.05–Селексия ва тухмипарварии растаниҳои кишоварзӣ бо назардошти ислоҳи эродҳои гирифташуда барои гузаронидани пешдифоъ дар Шурои олимони Институти боғу тоқпарварӣ ва сабзавоткорӣ АИКТ тавсия дода шавад.

Хулоса дар ҷаласаи шӯбаи мевапарварӣ ва буттамевагиҳои Институти боғу тоқпарварӣ ва сабзавоткорӣ Академияи илмҳои кишоварзии Тоҷикистон санаи 10.04.2025, Протоколи №4 қабул гардидааст.

Иштирок доштанд: ҳамагӣ - 11 нафар. Натиҷаҳои овоздиҳӣ: “тарafdор” – 11 нафар, “муқобил” – нест, “бетараф” – нест.

Раиси ҷаласа:

муовини директор

оид ба илм, таълим ва тайёр

кардани кадрҳои илмӣ, н.и.к.

Худойкулов Б.С.

Котиби ҷаласа:

Тағоев Ш.Ҳ.

Имзоҳои Худойкулов Б.С.

ва Тағоев Ш.Ҳ.-ро тасдиқ менамоям:

Сармутахассис оид ба кадрҳои Институти боғу

тоқпарварӣ ва сабзавоткорӣ АИКТ

Музафарава М.Н.